

I. А. Ткаля
i.a.tkalia@karazin.ua
Н. І. Черкашина
n.i.cherkashina@karazin.ua
З. Г. Огнівенко
lingvocenter@karazin.ua

CLIL як глобальна тенденція сучасної світової педагогіки

У статті наведено причини виникнення «предметно-мовного інтегрованого навчання» (CLIL) та позицію щодо його впровадження у вищій школі як глобальної тенденції сучасної світової педагогіки. Обґрунтовано переваги нової концепції; підкреслюється її гнучкість стосовно кількості часу на вивчення другої мови, інтенсивності її викладання, тематики мовних модулів та їх поєднання зі спеціальними дисциплінами. Розкривається теоретична сутність моделі «4К» як інтеграції контенту, комунікації, когніції та культури.

Ключові слова: предметно-мовне інтегроване навчання, сучасні виклики, гнучкість CLIL, професійна компетентність.

I. A. Tkalia
i.a.tkalia@karazin.ua
N. I. Cherkashyna
n.i.cherkashina@karazin.ua
Z. H. Ognivenko
lingvocenter@karazin.ua

CLIL as Reflection of Contemporary Global Trend

The reasons for the emergence of "subject-language integrated learning" (CLIL) and the position on its implementation in higher education as a global trend of contemporary world pedagogy are presented. The advantages of the new concept are substantiated; emphasis is placed on its flexibility in terms of the amount of time to learn a second language, the intensity of its teaching, the subject of language modules and their combination with special disciplines. The theoretical essence of the "4K" model as an integration of content, communication, cognition and culture is revealed.

Key words: Content and Language Integrated Learning, contemporary challenges for higher graduates, CLIL flexibility, professional competence.

Інтегроване змістове та мовне навчання (CLIL) користується великою популярністю у науковців сучасної України, що, безперечно, відображає глобальну тенденцію сучасного світу. CLIL (Content and Language Integrated Learning) означає «предметно-мовне інтегроване навчання» і стосується викладання гуманітарних, природничих та технічних дисциплін для студентів за допомогою іноземної мови.

Навчання англійською мовою сьогодні є не тільки популярною темою, але також потребою. У цьому напрямку можна виділити три основні спільні риси CLIL та їх роль у теперішній вищій освіті: процес інтернаціоналізації освітньої системи, потреба в мовній політиці і той факт, що англійська для спеціальних цілей (ESP) як сфера наукових досліджень і викладання тісно пов'язана з CLIL.

Термін CLIL виник в Європі на початку дев'яностих років [2] для опису ситуацій, коли предмети або частини предметів викладаються інозем-

ною мовою з двозначними цілями, а саме: вивченням змісту та одночасним вивченням іноземної мови, причому мова і зміст відіграють спільну і взаємовигідну роль [3]. CLIL – це загальний термін, що охоплює десять або більше підходів до освіти (наприклад, занурення, двомовна освіта, багатомовне навчання та збагачені мовні програми). Нове у CLIL є те, що цей підхід синтезує і забезпечує гнучкий спосіб застосування знань. CLIL дає змогу проводити навчання другою мовою від низької до високої інтенсивності. Підхід також може бути використаний для короткострокового інтенсивного навчання.

Моделі CLIL варіюються від мовних модулів, заснованих на темах, до підходу між навчальними програмами, де предмет викладається іноземною мовою.

Цікаво прослідкувати розвиток самого поняття CLIL, його еволюцію (табл.1).

Таблиця 1

Еволюція розвитку поняття CLIL

2002	2006	2007	2009
Підхід, що може стосуватись мов; міжкультурні знання, розуміння та вміння; підготовка до інтернаціоналізації та вдосконалення самої освіти.	Метод навчання, орієнтований на зміст. Мета – вивчення предмета разом з вивченням мови.	Термін „парасолька”, що використовується для розмови про двомовні освітні ситуації.	Розвивальний освітній підхід до викладання та навчання, де предмети викладаються через середовище нерідної мови.

Отже, концепція CLIL виникла через нові виклики, з якими стикаються випускники закладів вищої освіти під час своєї професійної діяльності. Це привело до перегляду навчальних програм і викликало необхідність долучення професійно орієнтованих блоків знань до вивчення мови. Гнучкість CLIL підкріплюється теоретичною основою, яку зазвичай називають моделлю 4С (або українською – 4К). Модель 4С (4К) – це цілісний підхід, де інтегровано зміст (Content – Контент), спілкування (Communication – Комунікація), пізнання (Cognition – Когніція) та культуру (Culture – Культура). Ефективний CLIL відбувається у 5 вимірах: прогрес у знаннях, уміннях та розумінні змісту, у взаємодії в комунікативному контексті, у розвитку відповідних навичок спілкування та у набутті поглиблюючої міжкультурної обізнаності. У цьому сенсі CLIL має певні переваги, значною мірою обґрунтовані доказами: CLIL приводить до кращого володіння мовою, підвищує мотивацію, підходить для учнів усіх здібностей.

CLIL затребуваний у сучасній освіті, оскільки він інтегрує викладання змісту навчальної програми з викладанням цільової мови. Деякі школи вважають за краще вибрати окрему тему в межах мовного курсу – «м'який» CLIL, інші вважають за краще зосередитись на викладанні половини на-

вчальної програми цільовою мовою – «жорсткий» CLIL. Хоча «жорсткий» CLIL посилається на викладання певної навчальної дисципліни, курсу англійської мови, «м'який» CLIL асоціюється з поданням вмісту іноземною мовою для досягнення мовно-орієнтованої мети. В академічних умовах стратегії CLIL в їх «м'якому аспекті» здебільшого реалізуються через курси англійської мови для професійних цілей. CLIL забезпечує комбіноване висвітлення змісту та мови, що дозволяє вдосконалити комунікативні навички учнів у реальних ситуаціях. Основна перевага методів навчання на основі CLIL полягає у високому ступені мотивації, яку здобувають студенти, оскільки вивчення мови нерозривно пов'язане з розвитком їх професійних компетентностей.

У табл. 2 наведені приклади трьох можливих моделей CLIL: мовно-орієнтована, предметно-орієнтована і часткового занурення.

Таблиця 2

Моделі CLIL

«М'який» CLIL	Модель CLIL	Час	Контекст
	мовно-орієнтована	45 хв раз на тиждень	Деякі навчальні теми викладаються під час мовного курсу.
	предметно-орієнтована	15 год протягом одного семестру	Школи або вчителі вибирають частини навчальної програми, яку вони викладають цільовою мовою.
«Жорсткий» CLIL	часткового занурення	приблизно 50 % навчального плану	Приблизно половина навчальної програми викладається цільовою мовою. Контент може відображати те, що викладається у навчальній програмі, або може бути новим змістом.

Останнім часом орієнтація CLIL стала частиною стратегії розвитку Каразінського університету. У межах викладання англійської мови студентам університету немовних спеціальностей підхід CLIL може розглядатися як платформа для інноваційного методологічного підходу набагато ширшої сфери, ніж просто викладання мови, оскільки передбачає більш інтегрований підхід як до викладання, так і до навчання.

Щодо усвідомлення цієї нової орієнтації, ми, викладачі мови, маємо по-іншому дивитися на мову, якою професійно займаємось. Потрібно мати на увазі, що існує трикратний формат: по-перше, існує мова навчання, побудована на граматичному матеріалі та словниковому запасі, необхідному для розуміння змісту теми. Крім цього, є цільова мова, необхідна для виконання завдань, розуміння вказівок та побудови запитань. І нарешті, є оволодіння мовою через навчання, а це означає, що знання з мови учні отримують завдяки використанню CLIL. Ми маємо зосередитися на предметному змісті, маючи на увазі, яка саме мова потрібна для того, щоб студенти брали активну участь у заняттях, яку граматику та словниковий запас використовувати для цього. Ще один аспект, який потребує уваги викла-

дачів, – це пізнання. Важливо визначити, які когнітивні навички знадобляться протягом заняття. Отже, специфіку підходу CLIL можна виявити в його орієнтації на цілі в межах одного навчального процесу.

CLIL об'єднує викладачів мови та викладачів-предметників, допомагаючи студентам виявляти та розвивати численні навички – так звані навички плуралінгвізму, акцентуючи на розвитку навичок когнітивної функції дискурсу. Інакше кажучи, допомагати студентам будувати та структурувати знання відповідно до належного рівня мислення. Отже, студенти вивчають мову для виконання завдань та застосовують її у своїй професійній царині.

Уже багато років в університеті функціонує Лінгвістичний центр як осередок іншомовного навчання, де працюють висококваліфіковані викладачі факультету іноземних мов. Викладання англійської, німецької, французької, японської, італійської та інших мов здійснюється за рівнями, визначеними Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти. Існує шість рівнів володіння мовою, які були розроблені Асоціацією мовних експертів ALTE (The Association of Language Testers in Europe): інтродуктивний (Breakthrough або A1), середній (Waystage або A2), рубіжний (Threshold або B1), просунутий (Vantage або B2), автономний (Effective Operational Proficiency або C1) і компетентний (Mastery або C2). Вони охоплюють проміжок від базового до практично бездоганного рівня володіння мовою. На них зорієнтовані навчальні посібники з будь-якої європейської мови, довідники, словники, тести.

На багатьох факультетах широко використовуються елементи методики CLIL, фахівці, які пройшли мовну підготовку, отримали міжнародні сертифікати з англійської мови і активно користуються англійською на заняттях. Зокрема, в ННІ екології низка дисциплін викладається англійською, проводяться відеоконференції із залученням іноземних фахівців-екологів, професорів з Греції, Угорщини, Польщі. Такий підхід до навчального процесу сприяє міжнародній академічній мобільності студентів і викладачів, спонукаючи їх до підвищення свого рівня володіння англійською мовою.

Література

1. Черкашина Н. І. Виклики CLIL у сучасній вищій освіті / Н. І. Черкашина, І. А. Ткаля // Тези доповідей XIX наук. конф. з міжнар. участю “Каразінські читання: Людина. Мова. Комунікація”, 7 лют. 2020 р. – Харків, 2020. – С. 164–165.
2. Coyle D. CLIL / D. Coyle, P. Hood, D. Marsh. – Cambridge, 2010. – 173 p.
3. Marsh D. CLIL/EMILE: The European Dimension : actions, trends and foresight potential. – [N. p.] : UniCOM, Continuing Education Centre, 2002. – 203 p.
4. Tkalia I. CLIL-oriented Approach to Teaching Foreign Languages as a Challenge of Our Time / I. Tkalia, N. Cherkashyna, J. Orach // Академічні та наукові виклики різноманітних галузей знань у 21-му столітті : матеріали IX студент. наук. конф. з міжнар. участю “Academic and Scientific Challenges of Diverse Fields of Knowledge in the 21st Century”. – Харків, 2020. – С. 537–540.